

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

S.

Cale

i

Selskabet "for Efterflægten"

paa

dets Stiftelsesdag

den 4de Marts 1853

af

F. S. Mynster.

Kjøbenhavn.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

29375. 24465

Grede Forsamling!

Den Fæst er atter vendt tilbage, ved hvilken det Selskab, i hvis Navn jeg nu skal føre Ordet her paa dette Sted, paa en høitidelig Maade ihukommer den Dag, med hvilken det begyndte sin Virksomhed. Arbeide og Hvile skulle jo bestandigt veksle og afløse hinanden hernede i Verden; Vandringssmanden standser stundom sin Gang for paa Ny at samle Kraft og Styrke til at fortsætte sin Vej, og saaledes er det ofte en Trang for os Alle paa Livets Vej stundom at staae stille og lade vor sædvanlige Gierning for et Dieblik hvile. Men Vandringssmanden, der drager ud for at beundre og glæde sig over Naturens Skønhed, han vil ikke sædvanligt vælge sig sit Hvilepunct i de snevre, trange Dale, hvor Luften er tung, Udsigten lukket til alle Sider, men han vil heller dvæle paa en Høide, hvorfra han kan skue tilbage over den Vej, han har tilbagelagt, og kaste et Blik fremad imod de Steder, som hans Fod snart skal betræde; ja han søger sin Glæde i fra det høie Sted paa eengang at overskue alt Det, som han hidtil har seet og i den nærmeste Fremtid skal see enkeltviis, ja ved at see det Altsammen forene sig til eet stort og skiont Billede; Det

at hvile, er for ham ikke: at være uvirksom; nei, just i hans Hvile er der Virksomhed, Aandens bedste Nydelse og Glæde i det Nærværende, et klart Billede af det Forbigangne, Haab for det Kommende. Og, naar nu for Diebliffet her indenfor disse Mure den sædvanlige Gierning hviler, Lærere og Disciple, som her ere forsamlede, ikke arbeide tilsammen paa vanlig Viis; da skal jo dog denne Hvile ei være nogen dødsf Uvirksomhed; naar det Høitidelige er Det, der er anderledes, end det Sædvanlige, da er det jo Det, ved hvilket andre Tanker, andre Følelser, end de sædvanlige, skulle sættes i Bevægelse; just denne Time er bestemt til, at Sielen skal hæve sig op paa de Høider, hvor der er Overblik over det Svundne, Blik imod det Kommende, at det ret kan blive klart, at vort Liv ei skal være en Række af enkelte usammenhængende Led og Stykker, men at der af alt det Enkelte skal danne sig en sammenhængende Kiede, saa at de forskiellige Affnit af Livet ere noie forenede, saa at den Traad, vi spinde i vor Barndom og Ungdom, suøer sig igiennem alle vort Livs Dage. Det er ved denne Betragtning, at Livet først faaer sin rette Betydning, saa at Intet, end ikke Det, der sædvanligt kaldes det Ringeste, bliver ligegyldigt, men ogsaa faaer sin Plads som Led i det Hele; det er denne Betragtning, som vi desværre Alle ofte slippe under Hverdagslivet, under de snevre, ind-

ffrankede Forhold, hvor der intet Overblik er at faae; det er denne Betragtning, som vi derfor ret skulde stræbe at fremkalde ved høitidelige Anledninger, den Betragtning, ved hvilken vi nu ogsaa i denne festlige Time ville dvæle med hverandre. Vi ere her tilsammen i en Skole; vor Forsamling bestaaer af Eldre og Yngre, af Saadanne, hvis Skoletid — i Ordets sædvanlige Betydning — allerede for længe siden er tilende, og Saadanne, der just ere midt i Skoletiden. Man pleier ofte i daglig Tale at modsætte Skolen og Livet, Man siger jo, at Man fra Skolen kommer ud i Livet, som om dette sidste først ret begynder, naar Man forlader Skolen; men det er jo ogsaa et gammelt Ord, at hele Livet er en Skole, og derfor maa der vel være en Forbindelse imellem begge. Denne Forbindelse ville vi nu stræbe at paavise, den maa jo have sin Betydning baade for Eldre og Yngre.

Naar Alt i Naturen synes noget og tomt, naar Vinterens Kulde har stivnet Markerne, og der intet Andet er, end Sneens hvide Teppe, da slumre dog alle Spirer i Jordens Skind og vente kun paa Foraarets varme Solskin for atter at lade sig tilsyne; og saaledes slumre ogsaa alle Drifter, alle Anlæg og Kræfter i Barnets Indre for lidt efter lidt at udvikles og træde frem. Men ikke enhver Mark bliver eens at skue; der er den, der er dækket med Ukrud, med

Torne og Tidsler; kun naar den med Omhu og Flid bearbejdes, kun naar Jorden forædles og frugtbargjøres, kun da bærer den Frugt, kun da see vi den følgende med den gode Sæd. Naar Barnets Udvikling er overladt til sig selv, da tager den saa let en feil Retning, da kommer saa let Det frem og faaer Overhaand, der skulde hemmes og holdes tilbage, medens derimod det Gode og Gode standses, ja gvaæles; Barnets Evner maae med Forstand og Omhu uddannes og udvikles, det maa selv ledes med kierlig Haand og anvises den rette Vej, kun da kan der blive godt Haab for dets Fremtid. Det første Sted for Barnets Dannelse og Udvikling er Hjemmet, og Forældrene skulde ogsaa fremdeles vedblive at være dets bedste Varemestre indtil den modnere Alder; men den Dannelse, som Hjemmet kan give, strækker ialmindelighed ikke til; den vilde sædvanlig blive eensidig og mangelfuld, og det Unskelige er just dette, at Barnet maa kunne uddannes alsidigt, at, saavidt muligt, alle dets Evner kunne paavirkes, at det da kan vise sig, hvilken Plads i Samfundet det er bedst skiftet til at indtage. Og just her kommer Skolens Opgave; om end den ene Skoles Virksomhed er anderledes, end den andens, om end den Grad af Udvikling, der tilstræbes, er forskiellig, hvad enten Underviisningsfagene ere flere eller færre, Alsidighed er dog Skolens Maal; Hjem-

met er den mindste Verden og skal forberede til Skolen, hvis Verden allerede er større, indtil omsider Livets store Skueplads aabner sig for den Unge. I det saaledes Skolen er en Forberedelse til Livet, da see vi allerede her den noie Forbindelse imellem begge; hvad der læres i Skolen, skal anvendes og benyttes i Livet; det er jo et gammelt Ord, at vi lære for Livet, ikke for Skolen. Og først er det Skolens Opgave at fortsætte hvad der allerede er begyndt i Hjemmet, nemlig at vejlede Barnet til Orden og Tugt, tidligt at vænne ham til at høre og adlyde, at indsee, at der er en hoiere Villie, end hans egen, at han ikke tør følge enhver sin Lyst og Tilboielighed, og at han ikke kan faae Svar paa ethvert Hvorfor, men ofte maa lade sig noie med, at Den, der befaler og forbyder, er Eldre og Forstandigere, end han. Dernæst skal Skolen bibringe Barnet Kundskab, og den skal stræbe at ramme det Rette, saa at den hverken udstroer Sæden med farrig Haand, hvorved den indre Mark kun bliver tyndt bevøget, ei heller udstroer saa rigeligt, at den ene Spire kommer til at kvæle den anden. Hvor skion og dyrebar er ikke Kundskab, hvor Meget er der ikke at lære for Barnet, saa saare Meget, som han senere faaer Brug for i Livet, som uddanner og modner ham, giver ham aaben Sands og frit Blik i saamangen Retning; unge Benner! nyttet taknemmelige den kostbare

Tid, indsamler alt flere og flere Kundskaber, værre overbeviste om, at der ere saa Mange, Mange, der senere i Livet bitterligt fortryde, at de ikke lærte, saalænge det var Tid, ligesom Mange paa den anden Side i deres ældre Dage glade føle Sandheden af det Ord: hvad Man i Ungdommen nemmer, Man i Alderdommen ikke glemmer! — Naar Barnet lærer, modtager Kundskab, da virkes der nærmest paa hans Forstand, den er det, der skal opfatte Det, der bibringes og giemme det Lærte; men, saa vist som Skolens Opgave er Alsidighed, da maa den heller ikke virke eensidigt paa nogen enkelt Sielens Evne; men, idet Forstanden uddannes og beriges med al nyttig Kundskab, da skal der tillige virkes paa Barnets Villie, at den tidligt kan bøie sig hen imod hvad der er Ret og Godt, slaae ind paa den Vej, som han senere bestandigt skal følge. Og igiennem Forstanden skal Læreren endeligt, saavidt muligt, tillige stræbe at virke paa Hjertet, han skal ikke blot lære Barnet at kiende Naturen, dens Love, Kræfter og Frembringelser, ikke blot lære ham at kiende de enkelte Begivenheder i Verdenshistorien, men han skal stræbe at aabne hans Øie for den høiere Viisdom i Naturen; han skal lade ham see den styrende Hæand i Tingenes Gang herne, lade ham see, at det ikke er Tilfældet, men en høiere Villie, der raader, og som leder alle Ting, saa at det unge Hjerte fyldes af Grev-

frygt, Tillid og Kierlighed; ja, naar Skolen saaledes stræber at paavirke hele Barnets aandelige Natur, da ville ogsaa dens Virkninger senere være at kiende allevegne i Livet. Og, naar Skolen saaledes ved Kundskaben ialmindelighed stræber igiennem Forstanderen at virke paa Vilien og Følelsen, ved hvilken Kundskab isærdeleshed kan da vel dette bedre skee, end ved den om det Hellige, om det Evige og Guddommelige, end ved Christendomskundskab? Jeg veed det vel, at der i vore Dage ere De, som ønske at indstrænke Religionsunderviisningen i Skolen, ja endog ganske at adskille den fra Skolen, og som siige, at den tilhører først Hiemet og siden Kirken; og jeg veed ogsaa vel, at der har været og endnu er mangen from christelig Moder, der ved sit simple Hiertesprog tidligt nedlægger den hellige Sæd i sit Barns Hierte, som ingen Skoleviisdom havde kunnet udstrøe, og som voxer og bliver til det Træ, under hvilket han senere som Ungling og Mand finder den bedste Hvile og Skygge; men jeg veed ogsaa, at, saavist som Christendommen er Sandhed, saavist maa ogsaa den rigere Kundskab om den kunne føre den stedse dybere ind i Hiertet; jeg veed desværre ogsaa, at der er saamangt et Hiem, hvor Forældrene aldrig tale til deres Born om det Hellige, ikke lære dem at folde Hænderne til Aftenbon og bede: vor Fader du som er i Himlene! aldrig nævne for dem det Navn,

som er over alle Navne; ja der er i Sandhed saamangt et Barn, der saare meget trænger til, at Skolen skal skienke ham, hvad han ei har modtaget i sit Hiem, og hvad han maaskee aldrig vilde søge af sig selv hos Kirken, fordi Jungen tilskyndede ham dertil, og som han dog senere saa inderligt vil komme til at trænge til. Det er derfor mit hiertelige Dnske, — og jeg tør vistnok haabe, at Mange her i denne Forsamling samstemme med mig, — at Skolen ved Siden af al anden Kundskab ogsaa vil vedblive, som hidtil, at bibringe Børnene Christendomskundskab; det vil vistnok lykkes den alvorlige, nidkiere Lærer at tale igiennem Barnets Forstand til hans Hierte, ja at udstrøe mangt et Fremtidsfrø; om det end ikke spirer strax, om det end ligger længe som dødt og begravet, det er der dog, og den bekeilige Tid for dets Væxt kan komme, senere, maaskee i den modnere Alder, og saaledes bringe den skionneste Forbindelse imellem Skolen og Livet.

Der er et Dieblif i Menneskets første Ungdom, — den Eldre mindes det saa godt, Barnet længes derefter, — et Dieblif, der forekommer ham saa skiont, saa fuldt af Vøfter, det Dieblif nemlig, da Skoletiden og med den Barndommen er tilende. Ja, hvor lykkelig føler ikke den Unge sig, naar han skal træde ud i Livet, han staaer der saa let og fri, kan som en Sommerfugl slagre fra Blomst til Blomst, det er ham, som

om hele Verden tilhørte ham; Fremtiden ligger i Forgrunden som en dæmrende Sky, Morgentaagerne hvile endnu over den, han kan endnu ikke overskue det fremmede, ubekjendte Land, men desto friere et Spillerum er der for Haabet og Iudbildningskraften; han maler sig Alt med de lysfeste, skionneste Farver, han seer kun venlige Billeder allevegne, i ungdommeligt Overmod synes han desværre ofte at mene, at nu er han færdig med at lære, færdig med at lyde. Det være nu langt fra mig at sige, at Ungdommen ikke er skion, det være langt fra mig at ville formørke Udsigten for Eder, unge Benner, til Eders Livs skionneste Tid; nei, jeg siger til Eder: glæder Eder til den Tid, hvor enhver skyldfri Glæde synes dobbelt skion, hvor Foraaret er mere grønt, Haabets Stjerne klarere og mere sunklende, end nogenfinde senere i Livet; men higer ikke derefter saaledes, at I blot længes efter, at det Nærværende skal være forbi, troer os, de Eldre, naar vi sige Eder det, at Barndommen i Skoletiden skienker Eder saa Meget, som I senere saa ofte ville længes efter. Om end den Unge en Tidlang synes, at Alt gaaer ham efter Dufte, at han er i Besiddelse af en ubunden Frihed, det vil dog ei være ret længe, før han erfarer, at Opdragelsen og Skoletiden ei er tilende, fordi han har forladt sin Barndoms Skole, men at hvad Skolen var i det Smaa, det er Livet i det Store. Thi hvad er vel hele Livet Andet end en

end en bestandig Skole, i hvilken vi skulle udvilles og gaae frem alt mere og mere; om der end ikke, som i Skolen, vaages over hver vor Bevægelse, lægges Mærke til hvert Ord, som vi udtale, vi mærke dog snart, at vi ere under en høiere Tugt, at vi ikke paa den Maade ere vore egne Herrer, at vi kunne følge hver vor Attraa, men at Saadant kun vilde føre til den værste Trældom, og at vi derfor just med Frihed skulle bøie os under den Lov, der er over os Alle; thi der er Een, der allevegne holder Die med os, seer, om vi trolig arbeide i vor Gierning, og tilkiendegiver os sit Mishag, naar vi ei opfylde vor Pligt. Og, som vi i Skolen havde Lærere, saaledes faae vi dem ogsaa i Livet; der er Een, som fra gammel Tid er bleven kaldet den bedste Læremester, han hedder Erfaring, han bibringer tilsidst os Alle sine Lærdomme; hvad enten vi ville tage imod den, eller ikke, vi blive dog tilsidst nødte dertil; vel derfor Den, der tidligt stræber at lære af ham, at gaae i Skole hos ham; han er vel ofte streng, fræver ofte svært og meget Arbeide af sin Discipel, lægger mangan tung Byrde paa ham, men fra hver en Underviisningstime Man har havt hos ham, vender Man dog beriget tilbage, lærer Man dog stedse mere, hvorledes Man skal finde sig tilrette i Verden, hvorledes Man, om end ikke enhver Ungdomsdrøm gaaer i Opfyldelse, dog kan leve til Gavn og Glæde for sig selv og Andre.

Men, der har desværre været Mangen, som, fordi han i Livets Skole kun valgte sig Erfaringen og ingen Anden til Læremester, kom til en sørgelig, eller kold og egenkierlig Livsanskuelse; Erfaringen har lært mig, siger Mangen, at Alt herude er Forsængelighed, hvert følgende Aar gientager i saa Henseende det forrige Lærdom, derfor er det jo det Bedste at nytte Diebliffet, glæde sig i det Nærværende, kun tænke paa sig selv; ja hvor Mangen viser ikke i sit Liv, at det var dette, som han havde lært af Erfaring. Og lader os derfor Alle søge os endnu een Lærer i Livets Skole, en Lærer, vel alvorlig, men dog mild og forsonende, en Lærer, som vi allerede have haft i Skolen, og hans Navn er Troen; det er ham, der skal mildne saamangen bitter Erfaring, fratage mangan Smerte dens Braadd, give os Styrke til at komme igiennem de tunge Dage, fort sagt, lære os at see den hele jordiske Tilværelse i et høiere Lys, saa at hele Livet kun bliver for os en Skole for Evigheden! Dog, det er ikke her Stedet til videre at udføre denne Betragtning; hvad vi have stræbt at vise, er dette, at Skolen og Livet ei ere saa forskellige, saa at hiin er Trældommens Tilstand, dette Frihedens, men at Skoletiden fortsættes, skiondt i større Stil, i den modnere Alder, ja at vi have Lærere indtil Graven, hvor da, som en berømt Taler*) har sagt, „Erfaringen

*) Tegnér.

overlader sin Lærling til den høiere, den blege Overlærer med Timeglas og Lee." Og, idet vi nu i denne Time, der ei blot er viet til Haabet, men ogsaa til Grindringen, ere blevne forte hen til Tanken om Døden, da maa det vel rinde os ihu, at, som denne Skole forrige Aar paa sin Festsdag maatte beklage Tabet af sin mangeaarige, høitfortiente Forstander, saaledes atter dette Aar En savnes i den vante Kreds, idet Vice admiral Schifter, der i en Række af Aar med sin almindeligt anerkjendte Indsigt og Dygtighed har deeltaget i denne Skoles Bestyrelse, har endt sit lange, virksomme Liv; men, som i den Stand, han nærmest tilhorte, vil ogsaa her hans Minde bevares, hans Navn ihufommes iblandt Deres, der elskede denne Skole og virkede for dens Fremgang. — Og, naar vi nu i denne festlige Time skue fremad imod det Kommende, da ville vi ønske enhver Skole, der stræber at løse sin ansvarfulde Opgave: at vejlede Barnet til Livets høiere Skole, al Lykke og Fremgang, vi ville ønske alt Held over denne Skole, som igiennem en lang Række af Aar har stræbt at danne en dygtig Efterslægt, og hvis begavede, nidkiere Forstander og samvittighedsfulde Lærere have dette samme Maal for Øie; ja maatte kun denne, maatte enhver dygtig Skole kunne lede Børnene saaledes ind i Livet, at hvad der kommer dem imøde, ei blot bliver noget Fremmedt og Ubekjendt, men større, klarere Billeder af hvad de allerede i Skolen

see i det Mindre, saa at allerede deres Lærere i Skolen lade dem høre de Stemmer hviffe og tale sagte, som de senere faae at høre tale høit og stærkt ude i Verden; thi da kan der blive Orden og Fremgang i Livet, da er der Haab om, at omsider Livets store Skoletid med Gode kan blive bragt tilende.

Jeg har endnu kun det glædelige Hverv tilbage i Selskabets Navn at nævne Dem iblandt Eder, mine unge Venner! som ved Glid og roesværdig Opførsel i det svundne Aar have foregaaet de Andre med et godt Exempel, og for hvem derfor denne Dag dobbelt er en Høitidsdag.

(Belønningerne uddeles).

Vi lykønske Eder af Hjertet, vi sige til Eder: glæder Eder, thi I have Aarsag dertil! men værer dog ydmyge og beskedne, kommer vel ihu, at I ikke allerede ere ved Maalet, men at hvad I nu have modtaget kun skal være en Opmuntring for Eder til at stræbe videre fremad; der kræves i vor Tid mere end nogenstunde tilforn Dygtighed i alle Retninger, Tidens Løsen er: fremad, fremad; saa stræber da ogsaa fremdeles frem ad den Vej, som I saa ærefuldt have begyndt!

(Roes tilkiendtes).

Ogsaa I have nu et Bidnesbyrd om, at Eders gode Villie og Stræben er bleven anerkjendt; lad den Eder tilkiendte Roes ret anspore Eder til at sætte alle Eders Evner og gode Kræfter i Bevægelse, at I, om

muligt, næste Gang vi her samles, maae kunne nævnes iblandt de Første!

Og nu alle I Andre! tager med Eder fra denne Time det faste Forsæt, at I, naar nu det nye Skoleaar snart begynder, ville giøre saa god Fremgang, som I have Evne til; thi saaledes kunne I bedst glæde Eders Forældre og alle Dem, som elste Eder og giøre Eder saa meget Godt, ja det er den eneste Maade, hvorpaa I kunne give Noget til Giengield; og, hvis der er Nogen iblandt Eder, som har mistet Een eller Flere af Eders Kiere, sandelig, den bedste Maade, hvorpaa I kunne vise, at I glemme og bevare deres Minde i Taknemmelighed, er den, at I stræbe at giøre det Navn Vre, som de efterlode Eder!

Guds Belsignelse hvile over Konge og Fædreland, over Hiem og Skole! den hvile ogsaa fremdeles over dette Samfund, at dets Stræben maa bære rige Frugter! Vi kunne kun plante og vande, det er Herren, der maa give Vort!
